

Pirmoji dalis

I

Visos laimingos šeimos panašios viena į kitą, kiekviena nelaiminga šeima yra nelaiminga savaip.

Viskas susimaišė Oblonskių namuose. Žmona sužinojo, kad vyras turėjo artimų santykių su prancūze guvernante, kuri anksčiau tarnavo pas juos, ir pareiškė sutuoktiniui, kad nebegali gyventi su juo vienuose namuose. Tokia padėtis tęsėsi jau tris dienas ir kankino tiek vyrą ir žmoną, tiek visus šeimos narius, tiek tarnus. Visi šeimos nariai ir tarnai juto, kad bendras jų gyvenimas neturi prasmės ir kad žmonės, netyčia susitikę bet kurioje užėigoje, yra artimesni tarp savęs negu jie, Oblonskių šeimos nariai bei tarnai. Žmona nesirodė iš savo kambarių, vyro trečia diena nebuvo namie. Vaikai lakstė po visus namus lyg patrakę; anglė susivaidijo su ekonomė ir parašė savo bičiulei laiškėlį, prašydama paieškoti jai naujos vietos; virėjas dar vakar išėjo per pačius pietus; virtuvės darbininkė ir vežėjas prašėsi atleidžiami.

Trečią dieną po tų vaidų kunigaikštis Stepanas Arkadjičius Oblonskis – Stiva, kaip visi jį vadino aukštuomenėje, – įprastu metu, tai yra aštuntą ryto, pabudo ne žmonos miegamajame, bet savo kabinete, ant tyminės sofos. Jis apsivertė ant sofos spyruoklių savo pilnu, išpuoselėtu kūnu, tartum norėdamas dar gerokai numigti, iš kitos pusės stipriai apkabino prieglavį ir priglaudė prie jo skruostą; bet staiga pašoko, atsisėdo ant sofos ir atsimerkė.

„Beje, beje, kaipgi čia buvo? – svarstė jis, prisimindamas sapną. – Beje, kaipgi čia buvo? Tiesa! Alabinas kėlė pietus Darmštate; ne, ne Darmštate, tai buvo kažkas amerikietiška. Taip, bet ten Darmštatas buvo Amerikoje. Taip, Alabinas kėlė pietus ant stiklinių stalų, taip, – ir stalai dainavo: „Il mio tesoro“¹, ir ne „Il mio tesoro“, bet kažką gražesnio, o kažkokie mažičiai grafinėliai, kurie kartu buvo ir moterys“, – prisiminė jis.

Stepano Arkadjičiaus akys linksmi sublizgo, ir jis šypsodamasis susimąstė. „Taip, gera buvo, labai gera. Daug kas dar buvo tenai puiku, bet juk neišreikši žodžiais, o net nė mintimis neišreikši pabudęs.“ Pastebėjęs šviesos ruožą, prasiveržusį pro vienos gelumbinės užuolaidos kraštą, jis linksmi numetė nuo sofos kojas, susirado jomis žmonos išsiuvinėtas (pernykštė dovana gimimo dienai), auksiniu tymu apvedžiotas šlepetes ir senu devynerių metų įpratimu neatsistodamas siekė ranka tos vietos, kur miegamajame kabodavo jo chalatas. Ir dabar staiga atsiminė, kodėl jis miega ne žmonos miegamajame, o kabinete; šypsena dingo nuo jo veido, jis suraukė kaktą.

„Ak, ak, ak! A-a!..“ – sumykė Stepanas Arkadjičius, atsiminęs visa, kas įvyko. Ir jo vaizduotėje vėl iškilo visos smulkmenos, kaip jis susipyko su žmona, kokia bjauri jo padėtis, ir visų skaudžiausia, kad pats dėl to kaltas.

„Taip! Ji neatleis ir negali atleisti. Ir baisiausia, kad viskas atsitiko dėl mano kaltės, – dėl mano kaltės, o aš nesu kaltas. Čia ir visa drama, – galvojo jis. – Ak, ak, ak!“ – nusiminęs

kartojo jis, prisimindamas pačius sunkiausius šitų barnių įspūdžius.

Visų nemaloniausias buvo tas pirmas akimirksnis, kai jis, sugrįžęs iš teatro, linksmas ir patenkintas, nešdamas rankoje didžiulę kriaušę žmonai, nerado jos svetainėje; nustebęs nerado nė kabinete ir galiausiai pamatė ją miegamajame su nelemtuojų, viską atskleidusiu laiškeliu rankoje.

Jinai, toji visada susirūpinusi, visada plušanti ir, jo manymu, nedidelio protelio Doli, sėdėjo nejudėdama su laiškeliu rankoje ir su siaubu, neviltimi ir pykčiu veide žiūrėjo į jį.

– Kas čia? Kas? – paklausė ji, rodydama į laiškėlį.

Ir, visa tai atsiminus, kaip kad dažnai būna, Stepaną Arkadjičių kankino ne tiek pats įvykis, kiek jo atsakas į tuos žmonos žodžius.

Tą akimirką jam atsitiko tai, kas atsitinka žmonėms, kada jie netikėtai užklumpami padarę ką nors pernelyg negarbingo. Stepanas Arkadjičius nesugebėjo nutaisyti tokio veido, kuris tiktų padėčiai, kurioje atsidūrė prieš žmoną po to, kai iškilo aikštėn jo kaltė. Užuoat įsižeidęs, gynęsis, teisinęsis, prašęs dovanoti, net pasilikęs abejingas – viskas būtų buvę geriau, negu tai, ką jis padarė! – jo veidas visiškai nejučiom („galvos smegenų refleksai“, – nutarė Stepanas Arkadjičius, kuris mėgo fiziologiją), visiškai nejučiom staiga nušvito paprasta, gera, taigi kvaila šypsena.

Tos kvailos šypsenos jis negalėjo sau atleisti. Pamačiusi tą šypseną, Doli krūptelėjo tarsi nuo fizinio skausmo, prikalbėjo įgimtu jai staigumu daugybę žiaurių žodžių ir išbėgo iš kambario. Nuo to laiko ji nenorėjo matyti savo vyro.

„Dėl visko kalta toji kvaila šypsena“, – galvojo Stepanas Arkadjičius.

„Bet ką gi daryti? Ką daryti?“ – nusiminęs jis klausinėjo savęs ir nerado atsakymo.

II

Stepanas Arkadjičius pats sau buvo atviras. Jis negalėjo apgaudinėti ir įtikinėti savęs, jog gailisi dėl to savo poelgio. Negalėjo dabar gailėtis, kad jis, gražus, linkęs greitai susižavėti trisdešimt ketverių metų vyriškis, nėra įsimylėjęs savo žmonos, penkių gyvų ir dviejų mirusių vaikų motinos, tik vieneriais metais jaunesnės už jį. Jis tik gailėjosi, kad nesugebėjo geriau nuslėpti nuo žmonos. Stepanas Arkadjičius jautė, kokia sunki jo padėtis, ir jam buvo gaila žmonos, vaikų ir savęs. Gal jis ir geriau būtų mokėjęs paslėpti savo nuodėmes nuo žmonos, jeigu būtų tikėjęsis, kad toji žinia taip ją paveiks. Stepanas Arkadjičius niekuomet nebuvo rimtai svarstęs šito klausimo, bet lyg per miglą vaizdavosi, jog žmona seniai įtaria, kad jis neištikimas, ir žiūri į tai pro pirštus. Jam net atrodė, kad ji, sunykusi, pasenusi, jau nebegraži moteris ir niekuo nepasižyminti, paprasta, tiktai gera šeimos motina, jau vien dėl teisingumo turi būti atlaidi. Išėjo visiškai priešingai.

„Tai baisu! Ai, ai, ai! Baisu! – kartojo sau Stepanas Arkadjičius ir nieko negalėjo sugalvoti. – Ir kaip viskas buvo gera ligi šiol, kaip mes gražiai gyvenome! Jinai buvo laiminga, patenkinta vaikais, aš jai niekur nekliudžiau, leidau čiūčiuotis su vaikais ir šeiminkauti, kaip ji nori. Tiesa, negerai, kad ji anksčiau buvo guvernantė mūsų namuose. Negerai! Suktis apie savo guvernantę – kažkaip trivialu, vulgaru. Tačiau kokia guvernantė! (Jis aiškiai prisiminė juodas šelmiškas m-lle Roland akis ir jos šypseną.) Tačiau kol ji buvo mūsų namuose, aš juk mokėjau susivaldyti. O visų blogiausia, kad jinai jau... Ir reikėjo gi taip atsitikti, lyg tyčia! Ai, ai, ai! Bet ką gi, ką gi daryti?“

Nebuvo kito atsakymo, išskyrus tą bendrą atsakymą, kurį duoda gyvenimas į visus painiausius ir labiausiai neišsprendžiamus klausimus. Atsakymas toks: reikia gyventi kasdieniais reikalais, atseit, užsimiršti. Užsimiršti sapne jau nebegalima, bent ligi nakties; nebegalima susigražinti tų melodijų, kurias dainavo moterys-grafinėliai; vadinasi, reikia ieškoti užsimiršimo gyvenimo sapne.

„Na, pamatysime vėliau“, – tarė sau Stepanas Arkadjičius ir pakilęs apsivilko pilku chalatu su žydrų šilkiniu pamušalu, susimezgė juostą su spurgais ir, įtraukęs gerokai oro į plačią krūtinės ląstą, tvirtai, kaip visada, statydamas pasuktas į šonus kojas, kurios taip lengvai nešė jo pilną kūną, priėjo prie lango, pakėlė užuolaidą ir garsiai paskambino. Tuojuo pasirodė senas jo bičiulis kamerdineris Matvejus, nešinas drabužiais, batais ir telegrama. Paskui Matvejų įėjo ir kirpėjas su skutimo reikmenimis.

– Yra iš įstaigos raštų? – paklausė Stepanas Arkadjičius, paėmęs telegramą ir sėsdamasis prie veidrodžio.

– Ant stalo, – atsakė Matvejus, klausiamai, su užuojauta pažvelgė į savo poną ir kiek luktelėjęs pridūrė, gudriai šypsodamasis: – Vežikų šeimininkas buvo atsiuntęs žmogų.

Stepanas Arkadjičius nieko neatsakė ir tik veidrodyje pažvelgė į Matvejų; iš jų žvilgsnių, kurie susidūrė veidrodyje, buvo matyti, kaip jie supranta kits kitą. Stepano Arkadjičiaus žvilgsnis tarytum klausė: „Kam gi tu dar sakai? Argi nežinai?“

Matvejus susidėjo rankas į žaketo kišenes, atstatė koją ir tylėdamas, geraširdiškai vos vos šypsodamasis pažiūrėjo į savo poną.

– Liepiau ateiti kitą sekmadienį, o lig to laiko patariau be reikalo jūsų nevarginti ir nevargti pačiam, – pasakė jis, matyti, iš anksto paruoštus žodžius.

Stepanas Arkadjičius suprato, jog Matvejus nori pajuokauti ir atkreipti į save dėmesį. Atplėšęs telegramą, jis perskaitė ją, mintyje pataisydamas iškraipytus, kaip paprastai, žodžius, ir jo veidas nušvito.

– Matvejau, sesuo Ana Arkadjevna rytoj atvažiuoja, – tarė jis, valandėlę sulaikęs žvilgančią, putnią barzdaskučio ranką, kuri skynė rausvą kelią tarp ilgų garbanotų žandenų.

– Dėkui Dievui, – ištarė Matvejus, šituo atsakymu parodydamas, kad jis, lygiai kaip ir jo ponas, supranta, koks svarbus šis atvykimas, nes Ana Arkadjevna, mylima Stepano

Arkadičiaus sesuo, gali padėti sutaisyti vyrą su žmona.

– Viena ar su ponu? – paklausė Matvejus.

Stepanas Arkadičius negalėjo kalbėti, nes kirpėjas skuto jo viršutinę lūpą, ir iškėlė vieną pirštą. Matvejus linktelėjo į veidrodį galva.

– Viena. Viršų paruošti?

– Darjai Aleksandrovnai pranešk, kur ji lieps.

– Darjai Aleksandrovnai? – lyg abejodamas pakartojo Matvejus.

– Taip, pranešk. Ir paimk telegramą, paduok Darjai Aleksandrovnai, ką ji pasakys.

„Norite pamėginti“, – suprato Matvejus, bet tiek tepasakė:

– Klausau.

Stepanas Arkadičius jau buvo nusiprausęs ir susišukavęs ir norėjo vilktis drabužius, kai į kambarį, palengva žengdamas girgždančiais batais, su telegrama rankoje sugrįžo Matvejus. Barzdaskučio jau nebuvo.

– Darja Aleksandroвна liepė pranešti, kad ji teikiasi išvykti. Tegu daro, kaip jiems, vadinasi, jums, patinka, – pasakė jis juokdamasis tikrai akimis ir, susidėjęs rankas į kišenes, palenkęs į šalį galvą, įbedė akis į poną.

Stepanas Arkadičius kiek patylėjo. Paskui gera ir truputį gaili šypsena pasirodė jo gražiame veide.

– A? Matvejau? – pratarė jis, linguodamas galvą.

– Niekis, pone, viskas ateis į tvarką, – tarė Matvejus.

– Ateis.

– Taip, pone.

– Tu manai? O kas ten? – paklausė Stepanas Arkadičius, išgirdęs, kad už durų sučiužėjo moteriški drabužiai.

– Tai aš, – atsakė tvirtas ir malonus moteriškas balsas, ir pro duris pasirodė griežtas, raupuotas auklės Matrionos Filimonovnos veidas.

– Na ką, Matrioška? – paklausė Stepanas Arkadičius, eidamas prie jos pro duris.

Nors Stepanas Arkadičius buvo didžiai nusikaltęs žmonai ir pats tai jautė, kone visi namiškiai, net ir auklė, geriausia Darjos Aleksandrovnos bičiulė, buvo jo pusėje.

– Na ką? – pakartojo jis liūdnai.

– Jūs, pone, nueikite dar pas ją, prisipažinkite kaltas. Gal Dievas duos. Labai jau ponia kankinasi, net gaila žiūrėti, o visi namai aukštyn kojom apsivertė. Vaikų, pone, reikia pagailėti. Prisipažinkite, pone. Ką gi darysi! Mokėjai gerti, mokėk ir pagirioti...

– Bet juk neįsileis...

– O jūs padarykite, kas reikia. Dievas gailestingas, pasimelskite, pone, pasimelskite.

– Na, gerai, gali eiti, – tarė Stepanas Arkadičius, staiga nuraudęs. – Na, padėk apsirengti, – kreipėsi jis į Matvejų ir ryžtingai nusimetė chalata.

Matvejus jau laikė atkišęs lyg pavalkus marškinius, pūsdamas nuo jų kažką neregimo, ir buvo aiškiai matyti, kad jam malonu apvilkti jais išpuoselėtą pono kūną.

III

Apsirengęs Stepanas Arkadjičius apsipurškė kvepalais, išsitraukė marškinių rankogalius, įprastu judesiu susikaišiojo į kišenes papirosus, piniginę, degtukus, laikrodį su dvilinka grandinėle bei pakabučiais ir papurtęs nosinę, jausdamasis švarus, kvapus, sveikas ir fiziškai linksmas, nors ir susilaukęs nelaimės, truputį pasisvyrudamas ant vienos ar ant kitos kojos nuėjo į valgomąjį, kur jau laukė kava, o šalia kavos – laiškai ir tarnybiniai raštai.

Jis perskaitė laiškus. Vienas buvo labai nemalonus – rašė pirklys, derėjęs mišką žmonos dvare. Tą mišką būtinai reikėjo parduoti; bet dabar, ligi jis susitaikys su žmona, apie tai negalėjo būti nė kalbos. Tačiau visų nemaloniausia, kad į susitaikymą su žmona painiojosi piniginis reikalas. Ir mintis, kad šitas reikalas gali jį paveikti, kad jis, norėdamas parduoti tą mišką, stengsis susitaikyti su žmona, – toji mintis buvo jam užgauli.

Baigęs laiškus, Stepanas Arkadjičius prisitraukė atsiųstuosius iš įstaigos raštus, greitai peržvelgė dvi bylas, dideliu pieštuku brūkštelėjo keletą pastabų ir, nustūmęs popierius į šalį, ėmė gerti kavą; gerdamas jis išskleidė dar drėgną rytinį laikraštį ir pradėjo jį skaityti.

Stepanas Arkadjičius gaudavo ir skaitydavo liberalų laikraštį, ne patį kraštutinį, bet tos krypties, kurios laikėsi dauguma. Ir nors nei mokslu, nei menu, nei politika jis, tiesą sakant, nesidomėjo, dėl visų tų dalykų jis tvirtai laikėsi tokių pat pažiūrų, kurių laikėsi dauguma ir jo laikraštis, ir keisdavo jas tik tuomet, kai jas pakeisdavo dauguma, arba, tiksliau pasakius, jų nekeisdavo, bet jos pačios nejučiomis pasikeisdavo.

Stepanas Arkadjičius nesirinkdavo nei krypties, nei pažiūrų, o tos kryptys ir pažiūros pačios ateidavo, lygiai taip pat, kaip jis nesirinkdavo skrybėlės ar surduto fasono, bet imdavo tuos, kuriuos žmonės nešiodavo. Gyvenant tam tikroje visuomenėje ir jaučiant šio tokį poreikį mąstyti, kuris paprastai pasireiškia brandos metais, jam lygiai taip pat kaip ir skrybėlė buvo reikalingos pažiūros. Jeigu kas ir vertė jį pasirinkti liberalią, o ne konservatyvią kryptį, kurios taip pat laikėsi daugelis jo aplinkos žmonių, tai šitaip įvyko ne dėl to, kad liberalią kryptį būtų laikęs išmintingesne, bet todėl, kad ji labiau tiko jo gyvenimo būdui. Liberali pakraipa sakė, kad Rusijoje viskas blogai, ir iš tikrųjų Stepanas Arkadjičius turėjo daug skolų, o pinigų jam labai trūko. Liberali pakraipa teigė, kad santuoka esanti atgyvenęs institutas ir kad būtinai reikią ją pertvarkyti, ir iš tikrųjų šeimos gyvenimas teikė mažai malonumų Stepanui Arkadjičiui, vertė jį meluoti ir apsimetinėti, o tai visiškai nesiderino su jo charakteriu. Liberali pakraipa sakė ar, tiksliau tariant, leido suprasti, kad religija – tik apynasris barbariškai gyventojų daliai, ir iš tikrųjų Stepanui Arkadjičiui net per trumpas pamaldas imdavo skaudėti

kojas, ir jis negalėjo suprasti, kuriam galui visi tie baisūs ir pompastiški žodžiai apie aną pasaulį, kai ir šiame būtų galima labai linksmai gyventi. Be to, Stepanui Arkadjičiui, mėgstančiam linksmą sąmojų, būdavo kartais malonu apstulbinti ramų žmogelį tuo, kad didžiujantis savo kilme nereikėtų sustoti ties Riuriku ir išsiginti savo pirmojo protėvio – beždžionės. Taigi liberali kryptis virto Stepano Arkadjičiaus įpročiu, ir jis mėgo savo laikraštį, kaip ir cigarą po pietų, už tą lengvą rūką, kurį sukeldavo jo galvoje. Jis perskaitė vedamąjį straipsnį, kuriame buvo aiškinama, jog mūsų laikais visiškai be reikalo kai kas šaukte šaukia, kad radikalizmas grasiąs praryti visus konservatyvius elementus ir kad vyriausybė turinti griebtis priemonių revoliucijos hidrai pasmaugti; priešingai, „mūsų manymu, pavojų kelia ne tariamoji revoliucijos hidra, bet atkaklus tradicingumas, kuris stabdo progresą“, ir taip toliau. Stepanas Arkadjičius perskaitė ir kitą straipsnį, finansinį, kuriame buvo paminėti Bentamas ir Milis ir stengiamasi įgelti ministerijai. Jis mokėjo greit suvokti kiekvieno tokio įgėlimo reikšmę: kas, kam ir kuria proga bando įgelti, ir šitai, kaip visada, jam teikė tam tikro malonumo. Tačiau šiandien tą malonumą nuodijo atsiminimas apie Matrionos Filimonovnos patarimus ir apie tai, kad jo namuose tokie prasti reikalai. Jis taip pat perskaitė, kad grafas Beistas, kaip žinia, išvykęs į Visbadeną ir kad daugiau nebesą žilų plaukų, perskaitė ir apie lengvos karietos pardavimą, ir apie jaunos merginos pasisiūlymą; tačiau šitos žinios neteikė jam, kaip būdavo pirma, tylaus, ironiško malonumo.

Baigęs laikraštį, išgėręs antrą puodelį kavos ir suvalgęs bandelę su sviestu, Stepanas Arkadjičius atsistojo, nusipurtė nuo liemenės bandelės trupinius ir, atstatęs plačią krūtinę, džiaugsmingai nusišypsojo, ne dėl to, kad širdyje būtų pajutęs kokį ypatingą malonumą, – džiugią šypseną sukėlė geras virškinimas.

Tačiau toji maloni šypseną tučtuojau priminė jam viską, ir jis susimąstė.

Už durų pasigirdo dviejų vaikų balsai (Stepanas Arkadjičius pažino Grišos, jaunesniojo berniuko, ir Tanios, vyresniosios mergytės, balsus). Jie kažką vežė ir numetė.

– Aš sakiau, kad negalima ant stogo sodinti keleivių, – angliškai šaukė mergytė. – Tai rink dabar!

„Viskas susimaišė, – pagalvojo Stepanas Arkadjičius, – vaikai vieni laksto.“ Priėjęs prie durų, pašaukė juos. Vaikai metė dėžutę, kuri vaizdavo traukinį, ir įėjo pas tėvą.

Mergaitė, tėvo numylėtinė, įlėkė drąsiai, apkabino jį ir juokdamasi pakibo ant kaklo, kaip visuomet, džiaugdamosi pažįstamu kvepalų aromatu, sklindančiu nuo jo žandėnų. Galiausiai, pabučiavusi jam į veidą, nuo pasilenkimo paraudusį ir spindintį švelnumu, mergaitė paleido rankas ir norėjo bėgti atgal; tačiau tėvas ją sulaikė.

– Kaip mama? – paklausė jis, glostydamas švelnų, gležną dukters kaklelį. – Sveikas, – tarė jis, šypsodamasis berniukui, kuris sveikinosi.

Stepanas Arkadjičius žinojo, kad berniuką myli mažiau, ir visuomet stengėsi elgtis su abiem vienodai; tačiau berniukas tai jautė ir nenusišypsojo, pamatęs šaltą tėvo šypseną.

– Mama? Jau atsikėlė, – atsakė mergaitė.

Stepanas Arkadjičius atsiduso. „Vadinasi, vėl visą naktį nemigo“, – pagalvojo jis.

– O kaip, ar ji linksma?

Mergaitė žinojo, kad tėvas su motina susipykę, todėl motina negali būti linksma, o tėvas turi tai žinoti ir tik apsimeta, klausdamas taip nerūpestingai. Ji paraudo dėl tėvo, o Stepanas Arkadjičius tuoju viską suprato ir taip pat paraudo.

– Nežinau, – numykė ji. – Mamytė liepė nesimokyti, verčiau eiti su mis Gul pas senelę.

– Na, eik, mano Tančiuročka. Beje, palauk, – tarė jis, vis dėlto sulaikydamas ją ir glostydamas švelnią rankutę.

Jis paėmė nuo židinio dėžutę saldinių, kurią vakar buvo ten padėjęs, ir davė jai du, išrinkęs jos mėgstamus – šokoladinį ir su įdaru.

– Grišai? – paklausė mergaitė, rodydama į šokoladinį.

– Taip, taip. – Ir dar paglostęs jai petelį, jis pabučiavo į kaktą palei plaukus, pabučiavo į kaklą ir leido jai eiti.

– Karieta laukia, – pranešė Matvejus. – Ir interesantė, – pridūrė jis.

– Seniai ji čia? – paklausė Stepanas Arkadjičius.

– Koks pusvalandis.

– Kiek kartų tau buvo sakyta, kad tučtuojau praneštum!

– Juk reikia jums duoti bent kavą išgerti, – atsiliepė Matvejus tuo draugišku stačiokišku tonu, už kurį negalima buvo pykti.

– Na, kviesk ją greičiau, – paliepė Oblonskis, raukydamasis iš apmaudo.

Interesantė, štabskapitonienė Kalinina, prašė neįmanomo ir beprasmiško dalyko; tačiau Stepanas Arkadjičius savo papratimu pasisodino ją, atidžiai, nepertraukdamas, išklusė ir smulkiai patarė, į ką ir kur kreiptis, ir net vikriai ir sklandžiai savo stambiu, ištęstu, gražiu ir aiškiu braižu parašė laiškutį asmeniui, kuris galėjo jai padėti. Išleidęs štabskapitonienę, Stepanas Arkadjičius pasiėmė skrybėlę ir stabtelėjo, stengdamasis prisiminti, ar ko neužmiršo. Pasirodė, kad nieko nebuvo užmiršęs, išskyrus tai, ką norėjo užmiršti, – žmoną.

„Ak, taip!“ – Jis nuleido galvą, ir jo gražiame veide pasirodė sielvartas. „Eiti ar neiti?“ – paklausė savęs. Ir vidinis balsas sakė jam, kad eiti nereikia, kad nieko kito negali būti, o tik veidmainiavimas, kad sutvarkyti, pataisyti jų santykių neįmanoma, nes neįmanoma taip padaryti, kad ji vėl taptų patraukli ir žadintų meilę arba jis pavirstų negalinčiu mylėti seniu. Tik veidmainystė ir melas, nieko daugiau negalėjo sugalvoti; o veidmainiauti ir meluoti buvo atgrasu jo prigimčiai.

„Vis dėlto kada nors reikės; juk negali šitaip pasilikti“, – tarė Stepanas Arkadjičius, stengdamasis padrąsinti save. Jis atstatė krūtinę, išsitraukė papirosą, užsirūkė, patraukė du kartus, numetė ją į perlamutrinę kriauklę-peleninę, greitais žingsniais perėjo per niūrią svetainę ir atidarė kitas duris į žmonos miegamąjį.

IV

Darja Aleksandrovna su palaidinėliu, prisismeigusi ant pakaušio jau retų, kitados tankių ir puikių plaukų kasas, sunykusiu liesu veidu ir didelėmis, nuo veido liesumo iššokusiomis, nusigandusiomis akimis, stovėjo tarp išmėtytų po kambarį daiktų prie atdaros šifonjerės, iš kurios kažką rinkosi. Išgirdusi vyro žingsnius, moteris sustojo, žiūrėdama į duris ir veltui stengdamasi nutaisyti rūstų ir niekinamą veidą. Jinai jautė, kad bijo vyro ir bijo susitikti su juo. Darja Aleksandrovna ką tik mėgino padaryti tai, ką jau dešimtą kartą mėgino daryti per tas tris dienas: atrinkti vaikų ir savo daiktus, kuriuos ji nusiveš pas motiną, – ir vėl negalėjo ryžtis; tačiau ir dabar, kaip anuos kartus, jinai įkalbinėjo save, kad visa tai negali taip pasilikti, kad turi kažko imtis, nubausti, sugėdinti jį, atkeršyti nors mažą dalimi to skausmo, kurį vyras jai suteikė. Darja Aleksandrovna vis dar sakė, kad paliks jį, bet jautė, kad tai neįmanoma; neįmanoma dėl to, kad ji negali atprasti laikyti Stepaną Arkadjičių savo vyru ir mylėti jį. Antra vertus, ji jautė, kad jeigu čia, savo namuose, vos suskumba apeiti savo penkis vaikus, tai jiems bus dar blogiau ten, kur ketino su jais važiuoti. Ir taip jau per šias tris dienas jaunesnysis susirgo, nes buvo pavalgydintas nešviežiu sultiniu, o kiti vakar liko beveik be pietų. Darja Aleksandrovna jautė, kad išvažiuoti neįmanoma; tačiau, apgaudinėdama save, vis tiek rinkosi daiktus ir dėjosi išvažiuosianti.

Pamačiusi vyrą, ji nuleido ranką į šifonjerės stalčių, tarytum ko ieškodama, ir atsigręžė į jį tik tada, kai sutuoktinis visiškai prie jos priartėjo. Jos veide, kuriam norėjo suteikti griežtą ir ryžtingą išraišką, buvo matyti vien sumišimas ir kančia.

– Doli! – tyliai, nedrąsiai pratarė Stepanas Arkadjičius. Jis įtraukė į pečius galvą ir norėjo atrodyti pasigailėtinas ir nuolankus, bet vis tiek spindėte spindėjo skaistumu ir sveikata.

Ji greitai nužvelgė nuo galvos ligi kojų jo figūrą, spindėte spindinčią skaistumu ir sveikata. „Taip, jis laimingas ir patenkintas! – pagalvojo jinai. – O aš?.. Ir šlykštus tas gerumas, už kurį visi jį taip myli ir giria; aš nekenčiu to jo gerumo“, – pagalvojo Darja Aleksandrovna. Jos lūpos susičiaupė, išblyškusio, nervingo veido dešinėje pusėje ėmė virpėti skruosto raumuo.

– Ko jums reikia? – paklausė ji nesavu, iš krūtinės sklindančiu balsu.

– Doli! – pakartojo Stepanas Arkadjičius, ir jo balsas suvirpėjo. – Ana atvažiuoja šiandien.

– Na, o kas man? Aš negaliu jos priimti! – sušuko ji.

– Bet reikia, vis dėlto, Doli...

– Išeikite, išeikite, išeikite! – sušuko ji, nežiūrėdama į vyrą, tarytum pajutusi fizinį skausmą.

Stepanas Arkadjičius, galvodamas apie žmoną, galėjo jaustis ramus, galėjo tikėtis, kad viskas ateis į tvarką, anot Matvejaus, ir galėjo ramiai skaityti laikraštį bei gerti kavą; tačiau, pamačius iškankintą, skausmingą jos veidą, išgirdus, kaip skamba jos balsas, toks pasidavęs

likimui ir nusiminęs, jam užėmė kvapą, kažkas suspaudė gerklę, ir jo akyse sublizgo ašaros.

– Dieve mano, ką aš padariau! Doli! Dėl Dievo!.. Juk... – jis negalėjo kalbėti toliau, rauda gniaužė jam gerklę.

Darja Aleksandrovna užtrenkė šifonjerę ir pažvelgė į ją.

– Doli, ką aš galiu pasakyti?.. Tik viena: atleisk, atleisk... Atsimink, negi devyneri bendro gyvenimo metai negali atpirkti akimirų, akimirų...

Ji nuleido akis ir klausėsi, laukdama, ką jis pasakys, tarytum maldaudama vyrą, kad tas kaip nors perkalbėtų ją.

– Susižavėjimo akimirų... – ištarė jis ir norėjo kalbėti toliau, bet sulig tuo žodžiu tarytum nuo fizinio skausmo vėl kietai susičiaupė jos lūpos ir vėl ėmė trūkčioti skruosto raumuo dešinėje veido pusėje.

– Išeikite, išeikite iš čia! – sušuko ji dar šaižiau. – Ir nekalbėkite man apie savo susižavėjimus ir apie tas šlykštybes!

Ji buvo beišeinanti, bet susverdėjo ir įsikibo į kėdės atlošą, norėdama pasiremti. Jo veidas išsiplėtė, lūpos papurto, akys pasruvo ašaromis.

– Doli! – kreipėsi jis, jau kūkčiodamas. – Dėl Dievo, pagalvok apie vaikus, jie nekalti. Aš kaltas, nubausk mane, liepk man atpirkti savo kaltę. Aš viską padarysiu, ką tik galėsiu! Aš kaltas, neturiu žodžių net apsakyti, kaip aš kaltas! Bet, Doli, atleisk!

Ji atsisėdo. Jis girdėjo, kaip sunkiai, garsiai žmona kvėpuoja, ir jam neapsakomai jos pagailo. Darja Aleksandrovna keletą kartų norėjo kažką pasakyti, tačiau negalėjo. Jis laukė.

– Tu vaikus tik tada prisimeni, kai nori su jais pažaisti, o aš jų neužmirštu ir žinau, kad jie žuvę dabar, – ištarė ji vieną iš tų frazių, kurias ne kartą buvo sau viena kartojusi per tas tris dienas.

Ji pasakė vyrui „tu“, ir jis dėkingai pažvelgė į ją ir priėjo, norėdamas paimti už rankos, bet Darja Aleksandrovna bjaurėdamasi pasitraukė nuo jo.

– Aš galvoju apie vaikus ir todėl viską, viską padaryčiau, kad tik galėčiau juos išgelbėti; bet pati nežinau, kaip galiu juos išgelbėti: ar išveždama juos iš tėvo, ar palikdama juos ištvirtusiam tėvui, – taip, ištvirtusiam tėvui... Na, pasakykite, ar po to... kas įvyko, galima mums gyventi drauge? Argi galima? Pasakykite, argi galima? – kartojo ji, keldama balsą. – Po to, kai mano vyras, mano vaikų tėvas, įsipainioja į meilės santykius su savo vaikų guvernante...

– Bet ką daryti? Ką gi daryti? – gailiai kalbėjo Stepanas Arkadičius, pats nežinodamas, ką sako, ir vis žemiau ir žemiau nuleisdamas galvą.

– Jūs man bjaurus, šlykštus! – sušuko ji, vis labiau ir labiau karščiuodamasi. – Jūsų ašaros – vanduo! Jūs niekuomet manęs nemylėjote; jūs neturite nei širdies, nei taurumo! Jūs man bjaurus, šlykštus, svetimas, taip, visiškai svetimas! – su skausmu ir pagieža ištarė ji tą baisų jai žodį.

Jis pažvelgė į Darją Aleksandrovną, ir pagieža jos veide išgąsdino ir nustebino. Stepanas Arkadjičius nesuprato, kad gailėdamasis žmonos tik erzina ją. Ji jautė, kad vyras nemyli, o tik gailisi jos. „Taip, ji nekenčia manęs. Neatleis“, – pagalvojo Stepanas Arkadjičius.

– Baisu! Baisu! – tarė jis.

Tuo metu gretimame kambaryje suriko vaikas, turbūt pargriuvęs; Darja Aleksandrovna pasiklausė, ir jos veidas staiga sušvelnėjo.

Jai, matyt, reikėjo kelių sekundžių, kad atsipeikėtų; ji tarytum nežinojo, kur yra ir ką turi daryti, tad greitai pakilusi nuskubėjo prie durų.

„Juk ji myli mano kūdikį, – pagalvojo Stepanas Arkadjičius pastebėjęs, kaip pasikeitė jos veidas, surikus vaikui, – mano kūdikį; kaipgi gali nekęsti manęs?“

– Doli, dar vieną žodį, – pratarė jis, eidamas paskui ją.

– Jeigu jūs seksite paskui mane, aš pašauksiu žmones, vaikus! Tegu visi žino, kad jūs esate niekšas! Aš šiandien išvažiuoju, o jūs gyvenkite čia su savo meiluže!

Ir jinai išėjo, trenkusi durimis.

Stepanas Arkadjičius atsiduso, nusišluostė veidą ir tyliais žingsniais išėjo iš kambario. „Matvejus sako, kad ateis į tvarką, tačiau kaip? Man visai neatrodo, kad tai būtų įmanoma. Ak, ak, kaip baisu! Ir kaip banaliai ji šaukė, – kalbėjo sau vienas, atsimindamas jos riksmą ir žodžius „niekšas“ ir „meilužė“. – Ir gal tarnaitės girdėjo! Baisia triviale, baisiai.“ Stepanas Arkadjičius pastovėjo keletą sekundžių vienas, nusišluostė akis, atsiduso ir, atstatęs krūtinę, žengė iš kambario.

Buvo penktadienis, valgomajame vokiečių laikrodininkas užsukinėjo laikrodį. Stepanas Arkadjičius atsiminė savo sąmojų apie šį stropų, pliką laikrodininką, esą vokiečių „pats yra užsuktas visą gyvenimą laikrodžius užsukinėti“, – ir šyptelėjo. Stepanas Arkadjičius mėgo gerą sąmojų. „O gal ir ateis į tvarką! Gerai pasakyta: ateis į tvarką, – pagalvojo jis. – Tai reikės papasakoti.“

– Matvejau! – šūktelėjo jis. – Tu su Marja ten viską paruošk sofų kambaryje Anai Arkadjevnei, – pasakė jis Matvejui, kai šis pasirodė.

– Klausau!

Stepanas Arkadjičius apsivilko kailinius ir išėjo į prieangį.

– Ar namie nevalgysite? – paklausė Matvejus išlydėdamas.

– Kaip išeis. Beje, še tau išlaidoms, – tarė jis, duodamas iš piniginės dešimt rublių. – Ar užteks?

– Užteks ar neužteks, matyti, reikės išsiversti, – atsakė Matvejus, užtrenkdamas kariatės dureles ir traukdamasis į prieangį.

Tuo tarpu Darja Aleksandrovna, numaldžiusi kūdikį ir iš kariatės bildesio supratusi, kad vyras išvažiavo, vėl sugrįžo į miegamąjį. Tai buvo vienintelis jos prieglobstis nuo namų rūpesčių, kurie apnikdavo, kai tik ji iš čia išeidavo. Jau ir dabar, per tą trumpą laiką, kai ji buvo

užsukusi į vaikų kambarį, anglė ir Matriona Filimonovna suspėjo užduoti jai keletą neatidėliotinų klausimų, į kuriuos tik ji viena galėjo atsakyti: kuo apvilkti vaikus, vedant pasivaikščioti? Ar duoti jiems pieno? Gal ieškoti kito virėjo?

– Ak, duokit man ramybę, duokit man ramybę! – ištarė ji ir, sugrįžusi į miegamąjį, vėl atsisėdo į tą pačią vietą, kur kalbėjosi su vyru, sugniaužė sulysusias rankas su žiedais, smunkančiais nuo kaulėtų pirštų, ir stengėsi prisiminti visas buvusio pokalbio smulkmenas. „Išvažiavo! Bet kaipgi jis baigė su ja? – galvojo Darja Aleksandrovna. – Nejaugi matosi su ja? Kodėl nepaklausiau? Ne, ne, susitaikyti negalima. Jeigu ir pasiliktume gyventi vienuose namuose – mes svetimi. Ir visada būsime svetimi! – vėl pakartojo, itin reikšmingai pabrėždama tą jai baisų žodį. – O kaip aš mylėjau, Dieve mano, kaip aš mylėjau jį!.. Kaip mylėjau! Ir dabar negi nemyliu jo? Ar tik ne labiau myliu negu anksčiau? O juk baisiausia yra tai...“ – pradėjo ji, bet nebaigė savo minties, nes tarpduryje pasirodė Matriona Filimonovna.

– Liepkite pašaukti brolių, – tarė ji, – jis pataisys pietus; kitaip vaikai vėl ligi šeštos valandos bus nevalgę kaip vakar.

– Na, gerai, aš tuojau ateisiu ir sutvarkysiu. Ar kas nuėjo atnešti šviežio pieno?

Ir Darja Aleksandrovna pasinėrė kasdieniuose rūpesčiuose ir kuriam laikui paskandino juose savo sielvartą.

V

Stepanas Arkadičius buvo gabus ir mokykloje mokėsi gerai, bet buvo tinginys ir išdykėlis, todėl baigė mokslus vienas iš paskutiniųjų; nors visuomet gyveno palaidai, nors ir turėjo neaukštą tarnybinį laipsnį ir buvo dar nesenas, bet užėmė garbingą, gerai atlyginamą viršininko vietą vienoje iš Maskvos įstaigų. Tą vietą jis gavo per savo sesers Anos vyrą, Aleksejų Aleksandrovičių Kareniną, užimantį vieną iš svarbiausių vietų toje ministerijoje, kuriai priklausė ši įstaiga; jeigu Kareninas ir nebūtų paskyręs į tą vietą savo svainio, tai Stiva Oblonskis, padedamas šimto kitų asmenų, brolių, seserų, pusbrolių, pusseserių, dėdžių, tetų, vis tiek būtų gavęs šitą arba panašią vietą su kokių šešių tūkstančių alga, be kurios negalėjo apsieiti, nes jo reikalai buvo pašliję, nors žmona ir turėjo pakankamai turto.

Pusė Maskvos ir Peterburgo buvo Stepano Arkadičiaus giminės ir bičiuliai. Jis gimė toje aplinkoje, kur žmonės buvo šio pasaulio galingieji arba tapo tokie. Vienas trečdalis valstybės vyrų, senių, buvo jo tėvo bičiuliai ir pažino jį dar tada, kai jis lakstė su marškinėliais; antras trečdalis buvo tokie, kurie jam ir kuriems jis sakydavo „tu“; o trečias – buvo geri pažįstami; vadinasi, vietų, nuomų, koncesijų ir panašių žemės gėrybių dalytojai buvo jo bičiuliai ir negalėjo aplenkti saviškio; ir Oblonskiui nereikėjo per daug stengtis, norint gauti pelningą vietą; reikėjo tik neatsisakinėti, nepavydėti, nesipykti, neišsižeidinėti, o šito dėl savo įgimto

gerumo jis niekuomet ir nedarė. Jam būtų atrodę juokinga, jeigu kas būtų jam pasakęs, kad jis negaus vietos su tokia alga, kuri jam buvo reikalinga, juo labiau kad jis ir nereikalavo kažko nepaprasto; jisai norėjo tik to, ką gaudavo jo vienmečiai, o panašias pareigas jis galėjo eiti ne blogiau už bet kurį kitą.

Visi, kurie pažino Stepaną Arkadjičių, mėgo jį ne tik už jo gerą, linksmą būdą ir neabejotiną dorumą, jis pats, jo graži, maloni išorė, blizgančios akys, juodi antakiai, plaukai, baltas ir skaistus veidas kažkaip fiziškai paveikdavo žmones, kuriems tekdavo su juo susidurti, juos draugiškai ir linksmi nuteikdavo. „A! Stiva! Oblonskis! Štai ir jis!“ – susitikę su juo, bemaž visuomet sušukdavo pažįstami, džiaugsmingai šypsodamiesi. Jei kartais ir pasitaikydavo, kad, pasikalbėjus su juo, pasirodydavo, jog nieko itin džiugaus neatsitiko, – tai po dviejų ar trijų dienų vėl visi, su juo susitikę, lygiai taip pat džiaugdavosi.

Trečius metus užimdamas vienos įstaigos viršininko vietą Maskvoje, Stepanas Arkadjičius nusipelnė ne tik meilės, bet ir savo bendradarbių, valdinių, viršininkų ir visų, kurie turėjo su juo reikalų, pagarbos. Svarbiausios Stepano Arkadjičiaus dorybės, kuriomis jisai užsitarnavo tą visuotinę pagarbą tarnyboje, buvo paprastas atlaidumas žmonėms, pagrįstas savo ydų supratimu; be to, visiškas liberalumas, ne tas, kurio sėmėsi iš laikraščių, bet tas, kuris buvo jo kraujyje ir dėl kurio jis visiškai lygiai ir vienodai elgdavosi su visais žmonėmis, neskirdamas nei luomo, nei titulo; ir dar – svarbiausia – visiškai abejinga pažiūra į savo darbą, dėl kurios jis niekuomet nesikarščiuodavo ir nedarydavo klaidų.

Atvykęs į savo tarnybos vietą, Stepanas Arkadjičius, lydimas pagarbaus šveicoriaus, su portfeliu įžengė į savo nedidelį kabinetą, apsivilko munduru ir išėjo į posėdžių kambarį. Raštininkai ir tarnautojai atsistojo, linksmi ir pagarbiai sveikindamiesi. Stepanas Arkadjičius skubiai, kaip visuomet, nužingsniavo į savo vietą, paspaudė teismo nariams rankas ir atsisėdo. Jis pajuokavo ir pakalbėjo lygiai tiek, kiek derėjo, ir pradėjo darbą. Niekas geriau už Stepaną Arkadjičių nemokėdavo rasti tos laisvumo, paprastumo ir oficialumo ribos, kuri reikalinga, kad tarnyba būtų maloni. Sekretorius linksmi ir pagarbiai, kaip ir visi Stepano Arkadjičiaus įstaigoje, priėjo su raštais ir ėmė kalbėti tuo familiariu ir liberaliu tonu, kurį įvedė Stepanas Arkadjičius:

– Mes visgi išpešėme žinių iš Penzos gubernijos valdybos. Štai, gal teiksitės...

– Gavome pagaliau? – tarė Stepanas Arkadjičius, dėdamas ant rašto pirštą. – Taigi, ponai... – Ir posėdis prasidėjo.

„Jeigu jie žinotų, – galvojo jis, reikšmingu veidu palenkęs galvą ir klausydamasis pranešimo, – koks prasikaltęs vaikas atrodė prieš pusvalandį jų pirmininkas!“ – Ir jo akys juokėsi, skaitant pranešimą. Ligi dviejų darbas turėjo vykti be pertraukos, o antrą valandą – pertrauka ir pusryčiai.

Dar nebuvo pertraukos laikas, kai netikėtai atsivėrė didelės stiklinės posėdžių salės durys, ir kažkas įėjo. Visi nariai, sėdintys po imperatoriaus portretu ir prieš [zerkalą](#)², nudžiugę, kad

galės šiek tiek išsiblaškyti, atsigręžė į duris; tačiau sargas, kuris stovėjo prie durų, beregint išgrūdo atvykusį ir uždarė stiklines duris.

Bylą perskaičius, Stepanas Arkadjičius pasiraivęs atsistojo ir, sekdamas įsigalėjusiu liberaliu papročiu, čia pat posėdžių salėje išsitraukė popirosą ir pasuko į savo kabinetą. Du jo padėjėjai, senas tarnautojas Nikitinas ir kamerjunkeris Grinevičius, išėjo drauge su juo.

– Po pusryčių suspėsime baigti, – tarė Stepanas Arkadjičius.

– Dar ir kaip suspėsime! – pritarė Nikitinas.

– O tas Fominas turbūt geras šelmis, – pasakė Grinevičius apie vieną iš nagrinėjamos bylos dalyvių.

Stepanas Arkadjičius nuo Grinevičiaus žodžių susiraukė, leisdamas suprasti, kad nepadoru iš anksto susidaryti nuomonę, bet nieko jam neatsakė.

– Kas ten buvo įjęs? – paklausė jis sargo.

– kažkas, jūsų prakilnybe, nesiklausęs įlindo, kai tik aš nosisukau. Jūsų teiravosi. Aš sakau: kai išeis teismo nariai, tuomet...

– Kur jis?

– Matyt, bus išjęs į priemenę, šiaip vis čia vaikščiojo. Šitas pats, – tarė sargas, rodydamas į tvirtai sudėtą, plačiapetį, garbanota barzda vyrą, kuris, nenusiėmęs avikailio kepurės, greitai ir lengvai bėgo aukštyn nudilusiomis akmeninių laiptų pakopomis. Vienas iš lipančiųjų žemyn, liesas valdininkas su portfeliu, stabtelėjo, priekaištingai nužiūrėjo bėgančiojo kojas ir paskui klausiamai pažvelgė į Oblonskį.

Stepanas Arkadjičius stovėjo viršuje ties laiptais. Geraširdiškai spindintis jo veidas viršum išsiuvinėtos munduro apykaklės dar labiau nušvito, kai jis pažino bėgantįjį.

– Taip ir yra! Levinas, pagaliau! – tarė jis, bičiuliškai, pašaipiai šypsodamasis, apžvelgdamas artėjantį jo link Leviną. – Kaipgi tu nepasibranginai aplankyti mane šitoje lindynėje? – kreipėsi Stepanas Arkadjičius, ne tik spausdamas savo bičiuliui ranką, bet ir bučiuodamas jį. – Ar seniai?

– Aš ką tik atvažiavau ir labai norėjau tave pamatyti, – atsakė Levinas, droviai ir drauge piktai ir neramiai dairydamasis aplinkui.

– Na, eime į kabinetą, – pakvietė Stepanas Arkadjičius, žinodamas ambicingą ir kiršų savo bičiulio drovumą, pastvėręs jį už rankos, nusitėpė paskui save, tarytum vesdamas pro pavojaingas vietas.

Stepanas Arkadjičius kone visiems savo pažįstamiems sakydavo „tu“: šešių dešimčių metų seniams, dvidešimties metų vaikinams, aktoriams, ministrams, pirkliams ir generaladjutantams, todėl labai daug tų, į kuriuos jis kreipdavosi ir kurie jam sakydavo „tu“, stovėjo dviejuose kraštutiniuose visuomenės laiptų taškuose ir labai būtų stebėjęsi, sužinoję, kad dėl Oblonskio turi kažką bendro. Jis sakydavo „tu“ visiems, su kuriais gerdavo šampaną, o šampaną gerdavo su visais, todėl savo valdinių akyse susitikęs su savo negarbingaisiais „tu“,

kaip juokais vadindavo kai kuriuos savo bičiulius, Stepanas Arkadjičius su būdingu jam taktu mokėdavo sušvelninti valdiniams šį nemalonų įspūdį. Levinas nebuvo negarbingasis „tu“, bet Oblonskis, būdamas taktingas žmogus, pajuto, kad Levinas mano, jog jam gali būti nemalonu parodyti savo valdiniams, kokie artimi yra jų santykiai, todėl pasiskubino jį nusivesti į kabinetą.

Levinas su Oblonskiu buvo beveik vienmečiai ir vienas antram sakė „tu“ ne vien tik gerdami šampaną. Levinas buvo jo pirmosios jaunystės draugas ir bičiulis. Nors jų būdas ir skonis skyrėsi, jie vienas kitą mylėjo, kaip kad myli vienas kitą bičiuliai, suartėję ankstyvoje jaunystėje. Bet vis dėlto, kaip dažnai atsitinka žmonėms, pasirinkusiems skirtingą veiklą, kiekvienas iš jų, nors pasvarstęs ir pateisindavo antrojo darbą, sielos gilumoje niekino jį. Kiekvienam atrodė, kad tik jo gyvenimas yra tikras, o jo bičiulio gyvenimas – tik iliuzija. Oblonskis, pamatęs Leviną, negalėdavo susilaikyti šiek tiek pašaipiai nenusišypsojęs. Jau kelintą kartą Levinas atvažiuoja į Maskvą iš savo dvaro, kur jis kažką veikė, bet ką būtent – Stepanas Arkadjičius niekuomet negalėjo kaip reikiant suprasti, pagaliau nė nesidomėjo tuo. Levinas atvykdavo į Maskvą visuomet susijaudinęs, visuomet skubėdavo, truputį varžydavosi ir dėl to varžymosi būdavo susierzinęs, be to, dažniausiai atsiveždavo visiškai naujas, netikėtas pažiūras. Stepanas Arkadjičius juokdavosi iš to ir mėgdavo pasišaipyti. Lygiai taip pat Levinas sielos gilumoje niekino ir miestiską savo bičiulio gyvenimo būdą, ir jo tarnybą, kurią laikė niekais, ir juokėsi iš to. Tačiau skirtumas buvo tas, kad Oblonskis, darydamas tai, ką daro visi, juokėsi su pasitikėjimu ir geraširdiškai, o Levinas – be šito pasitikėjimo ir kartais piktais.

– Mes tavęs seniai laukėme, – tarė Stepanas Arkadjičius, įėjęs į kabinetą ir paleidęs Levino ranką, tarsi šituo parodydamas, kad čia pavojai pasibaigė. – Labai labai džiaugiuosi, kad atvažiavai, – kalbėjo jis toliau. – Na, ką tu veiki? Kaip sekasi? Kada atvykai?

Levinas tylėjo, žvilgčiodamas į nepažįstamus jam dviejų Oblonskio pavaduotojų veidus, ypač į elegantiškojo Grinevičiaus ranką su tokiais baltais ilgais pirštais, su tokiais ilgais, geltonais, galuose užsiritusiais nagais ir su tokiomis didžiulėmis blizgančiomis marškinių sąsagomis, jog tos rankos, matyti, pagavo visą jo dėmesį ir neleido laisvai galvoti. Oblonskis tuojau pastebėjo tai ir nusišypsojo.

– Ak, tiesa, leiskite jus supažindinti, – tarė jis. – Mano pavaduotojai: Filipas Ivanyčius Nikitinas, Michailas Stanislavičius Grinevičius, – ir, kreipdamasis į Leviną, tęsė: – zemstvos veikėjas, naujas zemstvos žmogus, gimnastas, viena ranka pakeliąs penkis pūdus, galvijų augintojas, medžiotojas ir mano bičiulis Konstantinas Dmitričius Levinas, Sergejaus Ivanyčiaus Koznyševo brolis.

– Labai malonu, – tarė senukas.

– Turiu garbės pažinti jūsų brolių Sergejų Ivanyčių, – tarė Grinevičius, paduodamas savo siaurą ranką su ilgais nagais.

Levinas susiraukė, šaltai paspaudė ranką ir tučtuojau kreipėsi į Oblonskį. Nors jis labai gerbė savo netikrą – vienos motinos, bet ne vieno tėvo – brolių, žinomą visoje Rusijoje rašytoją, tačiau negalėjo pakęsti, kai į jį kas kreipdavosi ne kaip į Konstantiną Leviną, o kaip į garsiojo Koznyšovo brolių.

– Ne, aš jau nebesu zemstvos veikėjas. Su visais susipykau ir nevažinėju į susirinkimus, – tarė jis, kreipdamasis į Oblonskį.

– Greitai vis dėlto! – šypsodamasis tarė Oblonskis. – Kodėl? Kas atsitiko?

– Daug pasakoti. Kada nors kitą sykį, – tarė Levinas, bet tučtuojau ėmė dėstyti. – Na, trumpai pasakius, įsitikinau, kad jokios zemstvinės veiklos nėra ir negali būti, – prabilo jis tokiu tonu, lyg kas nors dabar būtų įžeidęs jį, – viena vertus, žaisliukas, žaidžiama parlamentu, o aš nei labai jaunas, nei labai senas, kad žaisliukais džiaugčiausi; antra vertus (jis užsikirto), tai gera priemonė apskrities *coterie*³ pasipinigauti. Anksčiau buvo globa, teismai, o dabar zemstva, būdas ne kyšiais pelnytis, bet imant nepelnytą algą, – kalbėjo jis taip karštai, tarytum kuris nors iš čia esančiųjų būtų ginčijęs jo nuomonę.

– Ė-ė! Matau, kad tu vėl įsitraukęs į naująją fazę, konservatyviąją, – pastebėjo Stepanas Arkadjičius. – Na, tiek to, apie tai vėliau.

– Taip, vėliau. Bet man reikėjo tave pamatyti, – paaiškino Levinas, su neapykanta žiūrėdamas į Grinevičiaus ranką.

Stepanas Arkadjičius vos pastebimai šyptelėjo.

– Ką gi tu šnekėjai, kad daugiau niekuomet nevilksėsi europietiškais drabužiais? – tarė jis, peržvelgdamas naują, matyti, prancūzo siuvėjo pasiūtą eilutę. – Taip, matau: nauja fazė!

Levinas staiga išraudo, bet ne taip, kaip rausta suaugę žmonės, – truputį, patys to nepastebėdami, – bet taip, kaip rausta berniukai, jausdami, kad jie dėl savo drovumo darosi juokingi, ir dėl to susigėsta ir rausta dar labiau, kone ligi ašarų. Taip keista buvo matyti šitą protingą, vyrišką veidą tokį panašų į vaiko veidą, jog Oblonskis liovėsi į jį žiūrėjęs.

– Tai kurgi pasimatysime? Man labai reikia pasikalbėti su tavimi, – tarė Levinas.

Oblonskis tarytum susimąstė:

– Ką gi, važiuokime pas Guriną pusryčiauti, ten ir pasikalbėsime. Ligi trijų aš laisvas.

– Ne, – atsakė Levinas pagalvojęs, – aš turiu dar nuvykti į vieną vietą.

– Na, gerai, tuomet drauge pietausime.

– Pietausime? Bet juk nieko ypatingo, tik du žodžius pasakyti, paklausti, o paskui pasišnekėsime.

– Tai ir pasakyk dabar du žodžius, o pasikalbėsime per pietus.

– Štai kokie tuodu žodžiai, – tarė Levinas, – bet juk nieko ypatingo.

Levinas taip stengėsi įveikti savo drovumą, kad jo veidas staiga pasidarė piktas.

– Ką veikia Ščerbackiai? Viskas po senovei? – paklausė jis.

Stepanas Arkadjičius, kuris jau seniai žinojo, kad Levinas įsimylėjęs jo svainę Kiti, vos pastebimai nusišypsojo, ir jo akys linksmiai sublizgo.

– Tu pasakei du žodžius, o aš dviem žodžiais atsakyti negaliu, nes... Atleisk valandėlę...

Įėjo sekretorius, familiariai pagarbus ir, kaip visi sekretoriai, kukliai įsitikinęs, kad jis geriau už savo viršininką išmano apie tarnybos reikalus, priėjo su raštais prie Oblonskio ir, tariamai klausdamas, ėmė pats jam aiškinti kažkokį keblumą. Stepanas Arkadjičius, nebaigęs klausyti, švelniai uždėjo ranką sekretoriui ant rankovės.

– Ne, jūs taip padarykite, kaip aš sakiau, – tarė jis, šypsena sušvelnindamas pastabą. Trumpai paaiškinęs, kaip jis supranta dalyką, pastūmėjo nuo savęs raštus ir pridūrė: – Tai šitaip ir padarykite, meldžiamasis, šitaip, Zacharai Nikitičiau!

Susigėdęs sekretorius pasišalino. Levinas, visiškai atsipeikėjęs nuo savo sumišimo, kol Stepanas Arkadjičius tarėsi su sekretoriumi, stovėjo, abiem alkūnėmis atsirėmęs į kėdę, ir jo veidas reiškė pašaipų dėmesį.

– Nesuprantu, nesuprantu, – tarė jis.

– Ko tu nesupranti? – linksmiai šypsodamasis ir imdamas popirosą, paklausė Oblonskis. Jis laukė iš Levino kokio nors keisto išsišokimo.

– Nesuprantu, ką jūs veikiate, – atsakė Levinas, gūžčiodamas pečiais. – Kaip tu šitai gali rimtai daryti?

– Kodėl?

– O todėl, kad tai joks darbas.

– Tu taip manai, bet mes užsivertę darbu.

– Popieriniu. Na taip, tu šitam turi gabumą, – pridūrė Levinas.

– Vadinasi, tu manai, kad man kažko trūksta?

– Gal ir taip, – atsakė Levinas. – Bet vis dėlto aš gėriusi tavo didybe ir didžiuojuosi, kad mano bičiulis – toks didis vyras. Tačiau tu man nieko neatsakei, – pridūrė jis, iš paskutiniųjų stengdamasis žiūrėti Oblonskiui tiesiog į akis.

– Na, gerai, gerai. Palauk dar, ir tau taip bus. Bepigu, kad turi tris tūkstančius dešimtinių Karazino apskrityje ir tokius raumenis, ir esi skaistus kaip dvylikos metų mergaitė, bet vis dėlto ir tau taip bus kaip mums. Dėl to, ko tu klausei: niekas nepasikeitė, bet gaila, kad tu taip seniai čia buvai.

– O ką? – nusigandęs paklausė Levinas.

– Nieko, – atsakė Oblonskis. – Pasikalbėsime. O ko tu, tiesą sakant, atvažiavai?

– Ak, apie tai pakalbėsime paskiau, – tarė Levinas, vėl išraudęs ligi ausų.

– Na, gerai. Supratau, – tarė Stepanas Arkadjičius. – Mat kaip, pasikviesčiau tave į namus, tik žmona ne visai sveika. Bet štai ką: jeigu nori jas pamatyti, jos šiandien tikriausiai bus Zoologijos sode nuo keturių ligi penkių. Kiti čiuožia. Tu nuvažiuok tenai, o aš užsuksiu, drauge kur nors papietausime.

– Puiku, ligi pasimatymo.

– Bet tik žiūrėk, aš juk tave pažįstu, užmirši arba staiga išvažiavosi į sodžią! – perspėjo Stepanas Arkadjičius juokdamasis.

– Ne, tikrai.

Tik jau tarpduryje atsiminęs, kad užmiršo atsisveikinti su Oblonskio bendradarbiais, Levinas išėjo iš kabineto.

– Matyti, labai energingas ponas, – tarė Grinevičius, išėjus Levinui.

– Taip, mielas, – pritarė Stepanas Arkadjičius, linguodamas galvą, – tai laimės vaikas! Trys tūkstančiai dešimtinių Karazino apskrityje, viskas prieš akis, ir kiek jaunatvės! Ne taip kaip mes.

– Bet ko gi jūs skundžiatės, Stepanai Arkadjičiau?

– Ogi bloga, bjauru, – tarė Stepanas Arkadjičius, sunkiai atsidusęs.

VI

Kai Oblonskis paklausė Leviną, ko jis, tiesą sakant, atvažiavo, Levinas išraudo ir supyko ant savęs už tai, kad išraudo, nes juk negalėjo atsakyti Oblonskiui: „Atvažiavau pasipiršti tavo svainei“, nors atvyko tiktai šito.

Leviną ir Ščerbackių šeimos buvo senos Maskvos bajorų šeimos, ir jų santykiai visuomet buvo artimi ir bičiuliški. Tie ryšiai dar labiau sutvirtėjo Levino studijų metais. Su jaunučiu kunigaikščiu Ščerbackiu, Doli ir Kiti broliu, jis drauge ruošėsi ir drauge įstojo į universitetą. Tuo metu Levinas dažnai lankėsi pas Ščerbackius ir įsimylėjo Ščerbackių namus. Nors tai gali atrodyti keista, bet Konstantinas Levinas buvo įsimylėjęs kaip tik namus, šeimą, ypač moteriškąją Ščerbackių šeimos pusę.

Pats Levinas neatsiminė savo motinos, o vienintelė jo sesuo buvo už jį vyresnė, tad Ščerbackių namuose jis pirmą kartą atsidūrė toje senos, apsišvietusios ir garbingos bajorų šeimos aplinkoje, kurios jis neteko mirus tėvui ir motinai. Visi šitos šeimos nariai, ypač moterys, jam atrodė apgaubti kažkokiu paslaptingu poetišku šydu, ir jis ne tik nematė jokių jų ydų, bet po šituo poetišku šydu, kuris jas gaubė, vaizdavosi pačius kilniausius jausmus ir visokias tobulas. Kam šitoms trimis panelėms reikėjo vieną dieną kalbėti prancūziškai, o kitą angliškai; kam jos tam tikromis valandomis pasikeisdamos skambindavo fortepijonu, kurio garsai buvo girdėti viršuje, brolio kambaryje, kur mokėsi studentai; kam važinėjo tie prancūzų literatūros, muzikos, piešimo, šokių mokytojai; kam visos trys panelės drauge su m-lle Linon tam tikromis valandomis važiuodavo puskariete į Tverės bulvarą, apsivilkusios atlasiniais kailinukais – Doli ilgais, Natali – pusilgiais, o Kiti – visai trumpais, tokiais, jog aiškiai būdavo matyti jos grakščios kojytės, standžiai aptemptos raudonomis kojinėmis; kam jos, lydimos

liokajaus su auksine kokarda prie skrybėlės, turėjo vaikščioti Tverės bulvaru, – viso to ir daug kitų dalykų, vykstančių paslaptینگame jų pasaulyje, Levinas nesuprato, bet žinojo, kad visa, kas tenai vyko, buvo puiku, ir buvo įsimylėjęs kaip tik visų tų vykstančių dalykų paslaptینگumą.

Savo studentavimo metais jis vos neįsimylėjo vyresniosios, Doli, bet ji netrukus buvo išleista už Oblonskio. Paskui jis buvo bepradėdęs įsimylėti antrąją. Levinas tarytum jautė, kad turi įsimylėti vieną iš seserų, tik negalėjo susigaudyti kurią. Tačiau Natali, vos spėjusi pasirodyti aukštuomenėje, išteko už diplomato Lvovo. Kiti buvo dar vaikas, kai Levinas išstojo iš universiteto. Jaunasis Ščerbackis, įstojęs į laivyną, nuskendo Baltijos jūroje, ir Levinas, nors ir draugavo su Oblonskiu, ėmė rečiau matytis su Ščerbackiais. Bet kai šiais metais, žiemos pradžioje, Levinas, metus išgyvenęs savo dvare, atvažiavo į Maskvą ir pamatė Ščerbackius, suprato, kurią iš trijų seserų jam iš tikrųjų lemta įsimylėti.

Atrodytų, būtų visų paprasčiausia, jeigu jis, geros giminės, veikiau turtingas negu beturtis, trisdešimt dvejų metų vyras, būtų pasipiršęs kunigaikštytei Ščerbackajai; iš visa ko sprendžiant, jis tuojau būtų pripažintas geru jaunikiu. Tačiau Levinas buvo įsimylėjęs, todėl jam atrodė, kad Kiti yra tokia tobulybė visais atžvilgiais, tokia būtybė, už kurią nieko negali būti kilnesnio žemėje, o jisai – toks menkas žemiškas padaras, jog negalima nė pagalvoti, kad aplinkiniai ir ji pati laiktų jį vertu dėmesio.

Lyg kokiame tvaikė išbuvęs Maskvoje du mėnesius, beveik kiekvieną dieną matydamasis su Kiti aukštuomenėje, kur jis ėmė lankytis, norėdamas susitikinėti su ja, Levinas staiga nusprendė, jog šito negali būti, ir išvyko į sodžius.

Levino įsitikinimas, kad šito negali būti, buvo pagrįstas tuo, kad giminių akyse jis yra netikęs, per prastas jaunikis žavėjai Kiti, o ji negali jo mylėti. Giminės mato, kad jisai, trisdešimt dvejų metų vyras, neturi jokios įprastos, aiškos tarnybos ir padėties diduomenėje, o jo draugai dabar jau buvo: pulkininkas ir fligeladjutantas, profesorius, banko ar geležinkelių direktorius arba teismo pirmininkas, kaip Oblonskis; o jis (Levinas labai gerai žinojo, kaip pats turi atrodyti kitiems) tėra dvarininkas, augina karves, medžioja tilvikus ir stato trobas, vadinasi, negabus vyrukas, iš kurio nieko doro neišėjo ir kuris, aukštuomenės supratimu, daro tai, ką daro niekam netikę žmonės.

Paslaptینگoji, žavioji Kiti negali mylėti tokio negražaus žmogaus, koku jis save laikė, o svarbiausia, tokio paprasto, niekuo nepasižyminčio žmogaus. Be to, jo buvusieji santykiai su Kiti – suaugusio vyriškio santykiai su mergaite, jo bičiulio seserimi, – jam atrodė dar viena kliūtis meilei. Levinas manė, kad tokį negražų, gerą žmogų, koku save laikė, galima mylėti kaip bičiulį, o taip mylėti jį, kaip jis pats myli Kiti, būtų galima tik tada, jeigu būtų gražuolis, o svarbiausia – ypatingas žmogus.

Levinas buvo girdėjęs, kad moterys dažnai myli negražius, paprastus vyriškius, tačiau netikėjo šituo, nes sprendė pagal save, nes pats galėjo mylėti tik gražias, paslaptینگas ir

nepaprastas moteris.

Išbuvęs du mėnesius sodžiuje vienas, jis įsitikino, kad šį kartą įsimylėjęs ne taip, kaip įsimylėdavo ankstyvojoje jaunystėje; kad tasai jausmas neduoda jam nė valandėlės ramybės; jis negali gyventi, neišsprendęs klausimo: bus ji ar nebus jo žmona; o jo neviltis yra tik jo vaizduotės padarinys, nes neturi jokių įrodymų, kad Kiti netekės už jo. Dabar jis atvažiavo į Maskvą tvirtai nusprendęs pasipiršti ir vesti, jeigu Kiti už jo tekėtų. Arba... jis negalėjo galvoti apie tai, kas atsitiktų, jeigu ji netekėtų už jo.

VII

Atvažiavęs rytiniu traukiniu į Maskvą, Levinas sustojo pas savo vyresnįjį brolių iš motinos pusės, Koznyševą, ir persivilkęs įėjo į brolio kabinetą, ketindamas tučtuojau papasakoti jam, ko atvykęs, ir prašyti jį patarimo; tačiau brolis buvo ne vienas. Pas jį sėdėjo žinomas filosofijos profesorius, kuris, tiesą sakant, atvyko iš Charkovo išsiaiškinti nesusipratimo, kilusio tarp jų vienu itin svarbiu filosofiniu klausimu. Profesorius karštai polemizavo su materialistais, o Sergejus Koznyševas atidžiai tą polemiką sekė ir, perskaitęs paskutinį profesoriaus straipsnį, laiške išdėstė savo prieštaravimus; jis prikišo profesoriui, kad tas per daug nusileidžia materialistams. Ir profesorius tučtuojau atvyko išsiaiškinti reikalo. Dalykas buvo susijęs su madingu klausimu: ar yra riba tarp psichinių ir fiziologinių reiškinių žmogaus veikloje ir kur jiniai?

Sergejus Ivanovičius sutiko brolių įprastą, visiems vienodą, švelnią ir šaltą šypsena ir, supažindinęs jį su profesoriumi, kalbėjo su šiuo toliau.

Nedidelis pageltęs akiniuotas žmogelis siaura kakta akimirkai nutraukė kalbą, pasisveikino ir paskui postringavo toliau, nekreipdamas į Leviną dėmesio. Levinas atsisėdo ir laukė, kada profesorius išeis, bet netrukus susidomėjo pokalbio tema.

Levinas buvo pastebėjęs žurnaluose tuos straipsnius, apie kuriuos čia buvo kalbama, ir juos perskaitęs, nes jam buvo įdomu, kaip keičiasi gamtos mokslo pagrindai, kurie jam, studijavusiam universitete gamtą, buvo žinomi, tačiau šitų mokslinių išvadų apie žmogaus kaip gyvio kilmę, apie refleksus, apie biologiją ir sociologiją jis niekuomet negretino su klausimais apie gyvenimo ir mirties reikšmę, nors pastaruoju metu tie klausimai vis dažniau ateidavo į galvą.

Klausydamasis, kaip brolis kalbasi su profesorium, Levinas pastebėjo, kad jie mokslo klausimus sieja su sielos klausimais, keletą kartų beveik buvo priėję prie šitų klausimų, tačiau kiekvieną kartą, vos tik priartėję prie visų svarbiausio dalyko, kaip jam atrodė, tuojau skubiai nutoldavo ir vėl įsigilindavo į subtilius poskyrius, pastabas, citatas, užuominas, autoritetus, ir jis sunkiai besusingaudydavo, apie ką čia kalbama.

– Aš negaliu sutikti, – kalbėjo Sergejus Ivanovičius jam įprasta grakščia dikcija, aiškiai ir tiksliai dėstydamas mintį, – aš nieku būdu negaliu sutikti su Keisu, kad visas mano išorinio pasaulio supratimas galėtų būti įspūdžių padarinys. Pačią pagrindinę būties sąvoką įgijau ne pojūčio padedamas, nes nėra nė specialaus organo tai sąvokai perteikti.

– Taip, bet jie, Vurstas, Knaustas ir Pripasovas, jums atsakys, kad jūsų būties suvokimas yra visų pojūčių visumos padarinys, kad tas būties suvokimas yra pojūčių rezultatas. Vurstas net tiesiai sako, kad jeigu nėra pojūčio, tai nėra nė būties sąvokos.

– Aš pasakysiu priešingai, – pradėjo Sergejus Ivanovičius.

Bet dabar Levinui vėl pasirodė, kad juodu, priėję prie paties svarbiausio, vėl traukiasi atgal, ir jisai ryžosi paklausti profesorių.

– Vadinasi, jeigu mano jutimai bus sunaikinti, jeigu mano kūnas numirs, jokios egzistencijos jau negali būti? – pasiteiravo jis.

Profesorius apmaudžiai, lyg pajutęs protinį skausmą, kad jį pertraukė, atsigręžė į keistą klausėją, kuris labiau buvo panašus į burlioką negu į filosofą, ir nukreipė akis į Sergejų Ivanovičių, tarytum klausdamas: ką gi čia kalbėti? Tačiau Sergejus Ivanovičius, kuris postringavo ne taip įtemptai ir vienapusiškai kaip profesorius ir kurio galvoje liko pakankamai erdvės, kad galėtų ir atsakinėti profesoriui, ir drauge suprasti tą paprastą ir natūralų požiūrį, kuris ir suformavo užduotą klausimą, nusišypsojo ir tarė:

– Šito reikalo mes dar neturime teisės spręsti...

– Neturime duomenų, – patvirtino profesorius ir dėstė toliau savo argumentus. – Ne, – kalbėjo jis, – aš remiuosi tuo, kaip tiesiai sako Pripasovas, kad pojūtis yra pagrįstas įspūdžiu, todėl mes turime griežtai skirti tas dvi sąvokas.

Levinas daugiau nesiklausė ir laukė, kada išeis profesorius.

VIII

Profesoriui išėjus, Sergejus Ivanovičius kreipėsi į brolių:

– Labai džiaugiuosi, kad atvažiavai. Ilgam? Kaip ūkis?

Levinas žinojo, kad ūkis nelabai rūpi vyresniajam broliui ir kad tasai tik jam nusileisdamas paklausė apie tai, todėl atsakė tik apie kviečių pardavimą ir pinigus.

Levinas norėjo pasisakyti broliui, jog ketina vesti, ir prašyti jo patarimo, jis net tvirtai buvo pasiryžęs tą padaryti; bet, pamatęs brolį, pasiklausęs jo pasikalbėjimo su profesorium, o paskui išgirdęs, koku globėjo tonu brolis, pats to nejusdamas, klausinėja apie ūkio reikalus (jų motinos dvaras buvo nepasidalytas, ir Levinas tvarkė abi jo dalis), Levinas pajuto, jog kažkodėl negali dabar prisipažinti broliui ketinąs vesti. Jisai jautė, kad brolis pažiūrės į tai ne taip, kaip jis to norėtų.